

Výuka tohoto druhu má dvojí význam: Sociolog se naučí zadávat přesné podmínky modelu a kontrolovat změnu výsledků v závislosti na změně podmínek. Dále si sociolog uvědomí hranice zadávaných podmínek, které je stroj schopen zpracovávat. Konečně se může velmi lehce přesvědčit o typech a charakteru strojových „chyb“, které může při praktické práci se strojem v pozdějších svých studiích lehce eliminovat. Přístroj též dovoluje rozčlenění zadaného úkolu do menších celků, kroků (jeho programování), a řešení každého kroku úkolu samostatně se zpětnovazebnou kontrolou k předchozímu kroku.

Technická data přístroje:

Velikost 113 × 65 × 56 cm, váha 36 kg, příkon elektrického proudu 250 W, 220 V. Registrace podmínek je prováděna pelotou na pruh papíru s časovými soustřednicemi o šíři 200 mm. Rychlost posuvu registračního pásu je programována. Ovládání jednotlivých podmínekových zadání je tlačítkové, změna podmínek je prováděna potenciometry. Zpoždění ovládacího systému vůči registraci je 0,2 sec. Pro repetiční řešení podmínek je do přístroje zařazen časový spínač.

Literatura:

Didacton-Automat, katalog fy. Tracosa, Bruxelles 234.65.

Miroslav Malík

Mezinárodní sociálně psychologický průzkum laické tvorby filmů

Na jubilejním 25. kongresu Světové unie filmových amatérů UNICA, který se konal od 3.—13. září v Mariánských Lázních, byla podána zpráva o šestiletém průzkumu sociálních a psychologických podmínek, za kterých vznikají na světě amatérské filmy. Průzkum byl prováděn v dvaceti šesti státech: v Jižní Africe, NDR, NSR, Argentíně, Rakousku, Belgii, Brazílii, Kanadě, Dánsku, Španělsku, Finsku, Francii, Řecku, Irsku, Itálii, Jugoslávii, Lucembursku, Norsku, Novém Zélandě, Nizozemsku, Polsku, Portugalsku, Švédsku, Švýcarsku, Uruguay a ČSSR.

Sondážní technikou průzkumu byl sběr kódovaných výpovědí ze sítě speciálních filmových klubů, které mají charakter drobných sběrných středisek spádového okruhu filmových amatérů bez ohledu na jejich příslušnost ke klubu. Tato technika byla v některých případech podle potřeby doplňována analýzou jednotlivých částí amatérských filmů v kombinaci s příslušnou výpovědí autora a diváků o tomto filmu.

Velikost souboru sběrných středisek byla 320 míst, která zasáhla svým vlivem přes 42 000 tvůrců amatérských filmů.

Prvním zjišťovaným údajem byl rozsah a technická specifika činnosti filmového amatéra. Zde bylo zjištěno, že filmový amatér exponuje v ročním průměru (ze šesti po sobě následujících let) 72 m filmového mate-

riálu (z tohoto množství je 88 % barevný inverzní materiál, 11 % černobílý film, 1 % černobílý negativní nebo pozitivní film).

Ukazuje se, že 76 % filmových amatérů používá film formátu 8 mm, 15 % filmových amatérů používá 16 mm filmové kamery a 4 % filmových amatérů jsou zastánci prastarého filmového formátu o šíři 9,5 mm. 5 % filmových amatérů si oblíbilo nový filmový formát „super 8“.

Dalším zjišťovaným kritériem byla tematika natáčených amatérských filmů. Bylo zjištěno, že z oněch 72 m filmového materiálu bylo plných 80 % exponováno na cestách, výletech, o dovolené (amatéři tento filmový žánr označují za „film cestopisný“); 15 % věnuje filmový amatér snímkům své rodiny a nejbližších známých, a 5 % filmového materiálu natočí v místě svého bydliště z nějakého jiného zájmu.

Velmi zajímavý byl výsledek šetření o způsobu zpracovávání amatérských filmů. Ukázalo se, že plných 77 % filmových amatérů filmový materiál po natočení už nijak dále nezpracovává a promítá své filmy tak, jak prošly filmovou kamerou. Jen 12 % amatérů své filmy „sestříhuje“, provádí laickou racionální montáž jednotlivých záběrů, a jen 6 % filmových amatérů má dostatek času, chuti a příležitosti své filmy opatřit zvukovým doprovodem a titulky. Určité malé procento filmových amatérů (2,4 %) své filmy po natočení vůbec nedává vyvolávat (!) a spokojuje se jen pohledem do hledáčku kamery a stisknutím spouště.

Po dobu trvání tohoto průzkumu (tj. plných šest let od roku 1960 do roku 1966) byl dále uskutečňován analytický průzkum natočených amatérských filmů různé národní i žánrové proveniencce. Bylo vyhodnoceno celkem 5 430 amatérských snímků. Při této analýze byly srovnávány jednotlivé navzájem tematicky nebo kompozičně podobné závěry a prováděn statistický souhrn nejvyhledávanějších témat, byly vyvozovány závěry o nejpoužívanějších rakurách snímků, kompozičním a tonálním řešením filmových záběrů. Průzkumný tým UNICA se však nespokojil prostým konstatováním zjištěného faktu, ale dovedl svůj závěr do důsledků, které má každé takové zjištění pro filmovou techniku nebo stanovení estetických principů filmové amatérské tvorby.

Tak např. bylo zjištěno, že používaná ohnisková vzdálenost objektivů pro 8 mm film se pohybuje mezi 12—36 mm — což znamená, že filmový amatér prakticky nepoužívá extrémní ohniskové vzdálenosti, které jsou mu ve většině pankratických objektivů nabízeny ke koupi. Podobné zjištění bylo rovněž učiněno při srovnávání rozsahu rychlosti natáčených snímků. Naopak bylo zjištěno téměř všeobecné používání osvitové automatiky (což je v rozporu s tradičním tvrzením výrobců i estetiků amatérského filmu, že filmový amatér automatický expozimetr nerad používá). O tyto analytické výsledky průzkumu UNICA projevil velmi živý zájem průmysl vyrábějící filmovací přístroje. Podle některých požadavků např. již

přizpůsobila firma Kodak nové vzorky svých kamer pro formát „super 8“. Současně se statistickými zjištěními o technických parametrech snímků z amatérských filmů se podařilo objevit a fixovat základní prvky „optického jazyka“ amatérských filmů, při jehož zachování je zaručena minimální nutná sdělnost amatérského filmu.

Dokončený sociálně psychologický průzkum podmínek a parametrů tvorby laických filmů, prováděný v letech 1960–1966 organizací UNICA, byl natolik úspěšný, že se UNICA na svém letošním kongresu rozhodla v průzkumu pokračovat permanentně a pro tento účel založit speciální výzkumné středisko, zabývající se mezinárodními sociálně psychologickými výzkumy v oboru amatérského filmu. Toto středisko má být umístěno podle dosavadních informací v Československu, má být součástí dokumentačního centra organizace Interkamery, se kterou uzavřela UNICA úzkou spolupráci. Předpokládá se, že výchozí data budou získávána ze sítě speciálních filmových klubů („Pilot-kluby“), kde budou vyškoleni pro tuto práci potřební pracovníci pro terénní průzkum spádových okruhů filmových klubů. Komunikaci dat bude prostředkovat dálkopisná síť. Celosvětová síť pro získávání údajů v oboru amatérského filmu má být uvedena do provozu do r. 1969, evropské sběrné středisko do r. 1968.

Průzkum organizovaný mezinárodní unií filmových amatérů představuje typ jednoduchého sběrného průzkumu sociálně psychologických dat v oboru zájmové umělecké činnosti. Ve své podstatě je poněkud primitivní, ale důsledným využíváním sebraných dat dosahuje vysoké účinnosti nejen pro pořádající organizaci, ale i pro průmysl a obchod, veřejně a osvětlové instituce. Palří svým tématem do oblasti sociologie kultury.

Literatura:

W. Herrmann: Forschungsprogramm UNICA 1960–1966, München 1966.

Miroslav Malík

Miniaturní zvuková filmová kamera CM/S-16

Sociologické oddělení společnosti American Broadcasting Company, které provádělo předběžný průzkum mínění amerických občanů o výsledcích posledních presidentských voleb, použilo k interviewům s občany známou zvukovou kameru 16 mm, speciálně upravenou pro účely tzv. skryté kamery. Přístroj byl zhotoven ze slitin lehkých kovů, kazeta s náplní 120 m/16 mm filmu vestavěna pod přístroj, ovládání spouště a motoru transfokátoru vyvedeno Bowdenem mimo přístroj. Miniaturní mikrofon měl vestavěnou šumovou clonu pro používání směrového mikrofonu v hlučném prostředí (ulici, továrně). Celý přístroj vážil 5,5 kg včetně baterií a zesilovače. Objektív o světelnosti 1,2 byl říditelný v rozsahu ohniskových vzdáleností 12–80 mm. Kamera měla podobu

dámské kabelky, mikrofon bylo možno vsunout do volebního odznaku na klopě kabátu.

Po provedení každého interview provedl sociolog tzv. testování rozhovoru tím způsobem, že na pět políček filmu naexponoval světelný kód (osmibodový), kterým označil stanoviska tázaného, místo, kde byl interview pořízen, pohlaví, zaměstnání tázaného, věk a svou osobní kódovou značku. Celkem bylo provedeno 12 670 interviewů a natočeno přes půl miliónu metrů filmového materiálu. Selektce interviewů byla provedena pomocí počítače Remington TR 1143 za tři hodiny a ze seřazeného materiálu mohl být odvysílán televizní pořad během tří dnů. Doba od počátku sociologického průzkumu do jeho vyhodnocení (odvysílání v národní televizní síti) činila 6½ dne. Interviewovalo celkem 1 150 pracovníků, z toho 220 sociologů, 670 zaškolených pracovníků (studentů), zbytek členů výzkumného ústavu ABC a televizních kameramanů. Interview se skládalo ze tří otázek, úvodní věty a závěrečného rozloučení; byl limitován časem 3½ minut. Sociolog zachycoval na film jen odpovědi tázaného, nikoliv své otázky. Mezi odpověďmi byla dohodnuta půlmetrová pauza (černý blank).

Literatura:

Beckmann & Whitley Ultra-portable Camera, San Carlos, California, XII, 1965.

Miroslav Malík

Použití elektronické závěrky při děletrvajících registracích

Jestliže instalujeme při sociologické sondě na určité místo fotografický aparát a snímáme v delších časových intervalech snímky pozorovaného pole, činí nám obvyklé potíže změny osvětlení (při snímání v exteriéru). Pokud tyto změny nepřesahují rozdíl dvou clonových čísel, je možné je vyrovnat buď pružností gradace fotografického senzitivního materiálu, nebo způsobem zpracování. Složitější situace nastává při přechodu ze dne do šera, nebo při změnách, které vyvolává různě zbarvené oblečení osob a pohybujících se předmětů.

Tyto situace řeší elektronická závěrka, montovaná k japonskému fotoaparátu Yashica Elektro 35. V podstatě jde o spojení CdS expozimetru se závěrkou fotoaparátu v obvodu pomocí dvou tranzistorů, z nichž jeden má komparační a druhý kontrolní funkci. Osvitoměr je spojen s baterií přes kondenzátor. Při průchodu proudy obvodem se nastavuje úměrně dopadajícímu osvětlení magnet, na jehož obvodu je brzdící strojek mechanismu závěrky.

Elektronická závěrka tohoto uspořádání je dosud nejjednodušší konstrukcí tohoto druhu spojení osvitoměru se závěrkou fotoaparátu. Pracuje v celém rozsahu clon fotopřístroje, s ohledem na volenou citlivost filmu. Výsledky jsou přesně úměrné danému osvětlení prostoru v okamžiku snímání, se zacho-